

YMPÄRISTÖ- VAHINKOLAKI

Erkki Hollo – Robert Utter – Pekka Vihervuori

ALMA TALENT ■ Helsinki 2018

Tilaa Ympäristövahinkolaki-kirja Alma Talent Shopista:
shop.almatalent.fi

Copyright © 2018 Alma Talent Oy ja tekijät
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

Kansi: Outi Pallari
Taitto: NotePad

ISBN 978-952-14-1982-9
ISBN 978-952-14-1983-6 (verkkokirja)

BALTOprint
Liettua 2018

Palaute kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Sisällys

ALKUSANAT 1. PAINOKSEEN	V
ALKUSANAT 2. PAINOKSEEN	VI
SÄÄDÖS- JA LYHENNELUETTELO	XIII
YMPÄRISTÖVAHINKOLAINSÄÄDÄNNÖN TAUSTA JA PÄÄSISÄLTÖ	1
1 Kohti ympäristövahinkojen korvaamisen erillissäätelyä	1
2 YVL:ia edeltäneestä oikeustilasta	6
3 Ympäristövahinkosäätelyn vaiheet Suomessa sekä sen yhteydet eurooppalaiseen kehitykseen...	11
4 YVL:n rakenne ja pääkohdat	15
1 §. LAIN SOVELTAMISALA	21
1 Yleinen soveltamisalaperiaate	21
2 Ympäristövahinko	24
2.1 Käsite	24
2.2 Pilaantuminen (YVL 1.1 §:n 1 kohta)	26
2.2.1 YVL:n pilaantumiskäsitteen itsenäisyydestä	26
2.2.2 Maaperän pilaantuminen	29
2.2.3 Pohjaveden ja vesistön pilaantuminen	31
2.2.4 Roskaaminen YVL:n tarkoittamana pilaantumisena	33

2.3	Melu, värinä ja muut 1 momentin 2 kohdan häiriöt.....	33
2.4	Muu vastaava häiriö (1 momentin 3 kohta)	36
3	Häiriön aiheutuminen ympäristössä.....	42
4	Aluesidonnaisuus	46
5	Toiminta ja toiminnanharjoittaja	49
5.1	Toiminnan ala vastuuperusteena	49
5.2	Toiminnan luvanmukaisuuden merkityksestä	51
5.3	Julkisen vallan käyttäminen	54
6	Liikennealueet.....	56
7	Räjätysvahingot.....	64
8	Sopimukseen perustuva korvausvastuu.....	68
9	Valtionrajat ylittävät vaikutukset	72
2 §.	SUHDE MUUHUN LAINSÄÄDÄNTÖÖN.....	73
1	Säännösten tarkoitus ja rakenne	73
2	YVL:n soveltamisen syrjäyttävät erityislakien korvaussäännökset (2.1 §)	77
2.1	Syrjäytymisen perusteet	77
2.2	Eri lait ja niiden korvaussäännökset	82
2.2.1	Liikennettä koskeva lainsäädäntö.....	82
2.2.2	Öljyvahinkojen korvaaminen.....	89
2.2.3	Geenitekniikkaa koskevat korvaussäännökset	90
2.2.4	Muu korvauslainsäädäntö	98
3	Rinnan YVL:n kanssa sovellettava lainsäädäntö (YVL 2.2 §).....	104
4	Suhde NaapL:n, VL:n ja YSL:n korvausjärjestelmiin (YVL 2.3 §)	109
4.1	Korvausjärjestelmien keskinäissuhteiden lähtökohdat	109
4.2	Immissiovahinkojen korvaaminen NaapL:n mukaan	109
4.3	YSL:n, VL:n ja YVL:n välisen suhteen perusteet.....	113
4.3.1	Yleistä	113
4.3.2	Eri korvausjärjestelmät	115

5	Pakkotoimilakien korvaussäännösten asema (YVL 2.4 §).....	117
6	YVL:n ja VahKL:n suhde (YVL 2.5 §)	118
3 §.	SY-YHTEYS	121
1	Syy-yhteydestä yleensä	121
2	Todennäköisyysnäytön asema YVL:ssa	124
3	Todennäköisyyden arvioiminen.....	132
4	Vapautumisperusteet.....	136
4 §.	SIETÄMISVELVOLLISUUS	143
1	Yleistä	143
2	Pykälän valmistelu- ja säätämisvaiheet.....	145
3	Sietämisvelvollisuuden soveltamisalasta	147
4	Sietämisvelvollisuuden elementit ja kohtuusharkinta... ..	150
4.1	Sietämisvelvollisuuden rajausta	150
4.2	Sietämisvelvollisuuden perusrekvisiittojen merkitys.....	152
4.3	Kohtuullisuuden kokonaisarviointi.....	155
4.4	Toiminnan lainmukaisuuden ja yleisten ympäristövaatimusten merkitys.....	163
4.5	Aikaprioriteetti	168
4.6	Yhteenvedoa kokonaisharkinnasta	169
5	Poikkeukset sietämisvelvollisuudesta	172
5.1	YVL 4.2 §:n tarkoitus ja valmistelu.....	172
5.2	Tahallisuus ja rangaistavat teot	175
5.3	Sietämisvelvollisuuteen kuulumattomat vahinkolajit.....	179
5 §.	KORVATTAVA VAHINKO	181
1	Lainkohdan merkitys	181
2	Esinevahinko	184
3	Henkilövahinko	188
4	Puhdas varallisuusvahinko.....	192
5	Vahingon välittömyys	195
6	Yleiskäyttö- ja jokamiehenoikeudet.....	201
7	Korvauksen määrä ja vahingon arvioiminen.....	204
8	Itsenäisenä korvattava aineeton haitta	206

6 §. VAHINGONTORJUNTA- JA

ENNALLISTAMISKUSTANNUKSET	215
1 Pykälän esityöt ja tarkoitus.....	216
2 Yksityisen oikeus saada kustannusten korvausta toimenpiteistä	224
2.1 Perusteet	224
2.2 Korvattavat torjuntatoimet	226
2.3 Korvattavat ennallistamistoimet.....	229
2.4 Suhde muiden tahojen toimenpiteisiin	236
3 Viranomaiskustannukset	236
4 Etukäteinen ennallistamiskorvaus	242
5 Selvityskustannukset	243
6 Torjunnan ja ennallistamisen aiheuttamat vahingot....	245
7 Eräät takautumistilanteet	246
8 YVL 6 §:n mukaan korvattavien kustannusten suhde teettämiskustannuksiin	248

7 §. KORVAUSVELVOLLISET 251

1 Lainkohdan asema	251
2 Ankara vastuu	253
3 Toiminnanharjoittaja korvausvelvollisena	260
3.1 Toiminnanharjoittaja	260
3.2 Toiminnanharjoittajan vastuun alueellinen ulottuvuus	268
3.3 Vastuu ala- tai osatoiminnoista	273
4 Toiminnanharjoittajan palveluksessa olevan tuottamuksen merkitys	281
5 Toiminnanharjoittajaan rinnastettavat korvausvelvolliset	285
6 Luovutuksensaajan korvausvastuu	289
7 YVL 7 §:n nojalla samasta toiminnasta vastaavien solidaarinen vastuu.....	294

8 §. YHTEISVASTUU 295

1 Säännöksen tavoitteet ja synty.....	295
2 Yhteisvastuun sisältö ja yhteisvastuulliset tahot.....	298
3 Yhteisvastuun kohteena oleva ympäristövahinko	301

4	Vastaajan asema ja yhteisvastuun toteuttaminen oikeudenkäynnissä	307
5	Vastuun jakaminen	311
9 §. ETUKÄTEISKORVAUS		315
10 §. LUNASTAMISVELVOLLISUUS		321
1	Lunastusvaatimus ja sen hyväksyminen	321
2	Menettely lunastustapauksissa	324
3	Suhde yhteisvastuuseen	325
KUMOTTU: 11 §. KORVAAMIS- MENETTELY JA KORVAUSKANTEEN OIKEUSPAIKKA		327
1	Vuoden 2009 oikeuspaikkaa koskevan uudistuksen yleinen rakenne.....	327
2	Kansainvälisen yksityisoikeuden ja kansainvälisen prosessioikeuden alaan kuuluvia näkökohtia	329
3	Aineellisten korvauserusteiden jakautumisen prosessuaalinen merkitys	332
3.1	Yleistä.....	332
3.2	Korvaussäätelyn suhde eräisiin muihin vahingonkärsijän oikeussuojan muotoihin	333
4	Vanhentumisesta.....	336
5	Vahingonkärsijän oikeus saada toiminnanharjoittajan hallussa olevia tietoja.....	341
12 §. LAIN SOVELTAMINEN ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUKAISESSA MENETTELYSSÄ		343
1	Pykälän asema ja tarkoitus	343
2	YVL 12 §:n tarpeellisuus ja synty	345
3	Pakkotoimen ja vahinkotoimen käsitteet.....	347
4	Pakkotoimi- ja vahinkotoimikorvausten määrääminen eräiden keskeisten pakkotoimilakien mukaan.....	349
4.1	Yleistä.....	349
4.2	Lunastuslainsäädäntö	351
4.3	Tielainsäädäntö.....	354
4.4	Kaivoslaki	355
4.5	Asianosaisuus toimituksissa.....	356

5	YVL:n soveltaminen pakkotoimiasioissa.....	357
5.1	Lähtökohtia	357
5.2	Toimitusmenettelyn toimivalta	358
5.3	Sovellettavat YVL:n kohdat	359
5.4	Menettely- ja korvauskysymyksiä.....	360
6	Henkilövahingot pakkotoimimenettelyn kannalta.....	363
7	Pakkotoimivahinkojen arvioiminen.....	364
8	YVL 12 §:n mukaisen menettelyn suhde tavanomaiseen YVL:n soveltamiseen	366
9	YVL 12 §:n soveltaminen vesiasiaassa	368
13 §. VOIMAANTULO- JA SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET.....		369
LIITE: LAKI YMPÄRISTÖVAHINKOJEN KORVAAMISESTA 19.8.1994/737.....		375
LÄHTEET		379
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO		395
ASIAHAKEMISTO		397

Alkusanat 1. painokseen

Ympäristövahinkojen korvaamista koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan kesäkuun 1995 alussa. Uuden lainsäädännön taustalla ovat lukuisat vahinkotilanteiden ja ympäristöolosuhteiden selvittämistä koskevat vaikeudet kuten myös muun ympäristöoikeuden yleinen kehitys. Uusi vastuusääntely on luonut akuutin tarpeen alaa koskevalle kirjallisuudelle, niin perustutkimukselle kuin käytännön käsikirjallekin. Esillä oleva teos pyrkii osaltaan täyttämään nämä keskenään jossakin määrin erisuuntaiset tarpeet, joskin perustutkimukseen on aikataulusyistä ollut mahdollisuus vain rajoitetusti.

Teos on syntynyt kahden kirjoittajan yhteistyönä. Vaikka selvärajaista asiakohtaista työnjakoa ei keskenämme olekaan ollut, jomman kumman kirjoittajan kynänjälki saattaa paikoin näkyä selvemmin kuin toisaalla. Esitetyistä näkemyksistä vastaamme luonnollisesti molemmat.

Kiitämme kaikkia, jotka ovat myötävaikuttaneet kirjan syntyyn.

Helsingissä syyskuussa 1995

Erkki J. Hollo

Pekka Vihervuori

Alkusanat 2. painokseen

Tähän Ympäristövahinkolaki-teoksen toiseen, uudistettuun painokseen on tehty ensimmäisen painoksen jälkeen muuttuneesta lainsäädännöstä sekä sitä uudemmassa oikeuskäytännöstä johtuvat muutokset ja lisäykset. Kirjallisuusviittaukset on ajantasaistettu ja tekstiä muutoinkin täydennetty ja tarkistettu. Kirjan jaksojen välisiä yhteyksiä on korostettu sisäisin viittauksin. Viittauskohdat on kursivoitu. Kolmantena kirjoittajana on tähän painokseen tullut mukaan asianajaja, oikeustieteen tohtori Robert Utter. Kuten edellisen painoksenkin kohdalla, kirjoittajat vastaavat yhdessä koko tekstistä. Uutta aineistoa on pyritty seuraamaan helmikuuhun 2018 saakka.

Kiitämme kaikkia, jotka ovat myötävaikuttaneet kirjan toisen painoksen syntyyn. Erityiskiitos Aino Rauniolle ja muulle Alma Talentin välle erinomaisesta työstä.

Helsingissä 26 päivänä maaliskuuta 2018

Erkki Hollo

Robert Utter

Pekka Vihervuori